

Р. І. Сахно

*суддя Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ*

«ІНШЕ ГРУБЕ ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА ЗАХИСТ» ЯК ФОРМА ПРОЯВУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 374 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Сьогодні в Україні відбуваються складні реформаційні процеси, поряд з якими питання ефективності кримінального законодавства набуває особливого значення. Зважаючи на це, а також беручи до уваги значну кількість прийнятих Європейським судом з прав людини (ЄСПЛ) рішень проти України, наявну вітчизняну судову практику, актуальним вбачається дослідження змісту об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 374 КК. Дослідження цього питання має важливе значення не лише для теорії кримінального права (особливо якщо враховувати, що наукових досліджень, присвячених нормі, яка передбачає кримінальну відповідальність за порушення права на захист, практично немає), а й для практики його застосування. З огляду на викладене, метою цього дослідження є аналіз однієї із форм об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 374 КК, а його основним завданням – з'ясування змісту такої форми порушення права на захист, яка має прояв в іншому грубому, аніж недопущення чи несвоєчасне надання захисника у кримінальному провадженні, порушенні такого права, визначення та висвітлення проблемних аспектів.

Так, однією з форм порушення права на захист, поряд із недопущенням захисника у кримінальному провадженні та несвоєчасним наданням захисника, є інше грубе порушення права на захист. Результати аналізу юридичної літератури, проведеного під час дослідження цього питання, засвідчили наявність у вітчизняній доктрині різних думок із приводу наведеного. Так, А. М. Бойко зазначав, що інше грубе порушення права підозрюваного, обви-

нуваченого, підсудного на захист може мати місце, наприклад, у разі впливу на потерпілого з тим, щоб останній відмовився від запрошеного чи призначеного захисника, непризначення захисника у випадках, передбачених законом, тощо [1, с. 1099]. О. А. Чуваков під грубим порушенням права на захист пропонує розуміти дії винного, які явно (очевидно) порушують права та обов'язки захисника з надання необхідної юридичної допомоги підозрюваному, обвинуваченому і підсудному, наприклад, порушення права захисника до першого допиту підозрюваного або обвинуваченого мати з ним побачення віч-на-віч, а після першого — без обмеження їх кількості та тривалості; бути присутнім при допитах підозрюваного або обвинуваченого, а також під час провадження інших слідчих дій тощо [2, с. 696; 3, с. 779]. Натомість В. І. Тютюгін вважає, що інше грубе порушення права на захист може полягати у вчиненні будь-якого спрямованого проти потерпілого від злочину або його захисника діяння, змістом якого є перешкоджання здійсненню особою права на захист (наприклад, необґрунтована (безпідставна) відмова здійснити заміну захисника (ст. 54 КПК), обмеження кількості та тривалості побачень із захисником після першого допиту підозрюваного (ч. 5 ст. 46 КПК), висунення додаткових, крім зазначених у ст. 50 КПК, вимог для підтвердження повноважень захисника тощо [4, с. 849].

Ми не погоджуємося з викладеними вище твердженнями. Позиція А. М. Бойка, на нашу думку, є вельми сумнівною, оскільки наведений ним приклад непризначення захисника у випадках, передбачених законом, повністю охоплюється першою формою порушення права на захист — недопущенням захисника; щодо впливу на потерпілого з тим, щоб останній відмовився від запрошеного чи призначеного захисника, то він може мати місце, але дії винного за таких обставин слід кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ч. 2 ст. 365 та ч. 1 ст. 374 КК. Із приводу думки О. А. Чувакова необхідно зазначити, що випадок порушення права захисника до першого допиту підозрюваного або обвинуваченого мати з ним побачення віч-на-віч охоплюється другою альтернативною формою порушення права на захист — ненаданням захисника своєчасно, разом із тим у випадку, якщо таке побачення до першого допиту мало місце, але конфіденційність спілкування між цими особами було порушено через присутність інших осіб, таке діяння може бути розцінене як грубе порушення права на захист. Те саме стосується й обмеження кількості побачень захисника після першого допиту підозрюваного та обвинуваченого, а також порушення права захисника бути присутнім під час слідчих (розшукових) дій, судових засідань тощо. На нашу думку, не слід погоджуватися і з точкою зору В. І. Тютюгіна щодо віднесення до іншого грубого порушення права на захист висунення додаткових, крім визначених законом (ст. 50 КПК), вимог для підтвердження повноважень захисника, оскільки недопущення до участі чи заборона продовжувати участь захисника, який не відповідає таким додатковим вимо-

гам, повністю охоплюється першою формою прояву порушення права на захист — недопущенням захисника до участі у кримінальному провадженні.

Крім того, слід акцентувати увагу на деякій спорідненості наведених позицій — теорія кримінального права, ґрунтуючись, напевне, на змістові двох попередніх форм, розглядає аналізовану форму порушення права на захист виключно в аспекті здійснюваної захисником діяльності, не беручи до уваги можливість самостійної реалізації особою наданого їй права на захист попри усталену вітчизняну практику визнання порушення цього права істотним для процесуального закону (що є підставою для скасування судового рішення), а також незважаючи на практику ЄСПЛ.

На необхідність тлумачення кримінально-правових термінів і термінологічних зворотів, особливо тих, що стосуються встановлення значення понять, які містяться у так званих відкритих переліках, звертав увагу В. О. Навроцький. Автор, аналізуючи випадки, коли в диспозиції статті Особливої частини КК названо кілька ознак, а далі наведено загальне формулювання на зразок «інше грубе порушення» (ч. 1 ст. 374 КК), зауважував, що в теорії кримінального права і на практиці трапляється досить вільне тлумачення таких понять, коли під «іншими» розуміють діяння чи наслідки, кардинально відмінні від зазначених у переліку, а тому пропонував закріпити в законі положення, що в такому разі діяння, наслідки чи інші ознаки вважаються однорідними із прямо названими у диспозиції статті КК [5, с. 48]. Цілком погоджуючись із думкою цього вченого, наголосимо, що розкриття А. М. Бойком, О. А. Чуваковим і В. І. Тютюгіним формулювання «інше грубе порушення права на захист» через таку однорідну, притаманну двом попереднім формам порушення права на захист складову об'єктивної сторони, як захисник, є завузьким, оскільки, з нашої точки зору, слід брати до уваги дії, спрямовані на порушення права підозрюваного, обвинуваченого, засудженого чи виправданого на захист, через тлумачення терміна «грубе». Необхідно звернутися і до семантичного значення слова «грубий» — «тяжкий, прикрий» [6, с. 97], «недозволений, недопустимий» [7, с. 105]. Зауважимо, що судова практика співвідносить «грубе порушення» з «істотним порушенням» як синонімічні поняття, підміняючи друге поняття першим [8; 9; 10]. У зв'язку із цим цілком логічним і доречним, з огляду на практику ЄСПЛ, є визнання грубим у контексті ст. 374 КК такого порушення права на захист, що згідно з положеннями КПК (у тому числі й КПК 1960 р.) визнається істотним порушенням процесуального закону та є підставою для скасування судового рішення.

Розглянемо найбільш поширені випадки у судовій практиці, коли вища судова інстанція констатувала допущення порушення права особи на захист. Зокрема, відмова обвинуваченому у задоволенні клопотання про ознайомлення з матеріалами справи під час досудового розслідування [11]; за відсутності заяви обвинуваченого про відмову від захисників Д. О. та Б. В.,

а також без його згоди на їх заміну слідчий із власної ініціативи усунув зазначених осіб від участі у справі та прийняв процесуальне рішення про їх заміну на захисника У. Б. [12]; ненадання обвинуваченим права взяти участь у судових дебатах та виступити з останнім словом [13]; клопотання засудженої, дії якої кваліфіковано за пунктами 6, 12 ч. 2 ст. 115 КК (санкція передбачає покарання у виді довічного позбавлення волі), про надання захисника не розглянуто судом, і розгляд справи в апеляційному суді відбувся без участі захисника [14]; апеляційний суд, відкладаючи розгляд справи за апеляцією засудженого С. В. на 09 год. 9 жовтня 2012 р., не повідомив захисника Д. О. про час і дату розгляду справи в апеляційній інстанції, порушивши у такий спосіб право засудженого на захист, а захисника – на безпосередню участь у судовому розгляді справи [15]; під час апеляційного розгляду апеляційний суд допустив порушення права на захист засуджених Г. Р. та І. О., не забезпечивши кожного із них за їх заявами захисником, натомість надавши їм одного захисника, незважаючи на суперечності, наявні у показаннях цих осіб [16], тощо.

ЄСПЛ, так само як і вітчизняні суди, констатує порушення права особи на захист у випадках, аналогічних таким: особу засуджено на підставі визнавальних показань, отриманих у результаті порушення її права не давати показання і права не свідчити проти себе, на початковій стадії досудового слідства чинилися перешкоди ефективному здійсненню цією особою права на захист під час допиту [17]; визнавальні показання заявника, надані ним за відсутності захисника та за обставин, які дають підстави підозрювати, що відмову від захисника, а так само і визнавальні показання, отримано всупереч волі цієї особи, було використано як докази, на підставі яких заявника засуджено судом [18]; заявник декілька разів зізнавався у вчиненні розбійного нападу і вбивства під час перших допитів, коли не мав допомоги захисника, і, безсумнівно, зазнав обмежень у доступі до захисника, оскільки зізнання заявника, надані працівникам міліції, було використано для його засудження [19]; обмеження права особи на вільний вибір свого захисника, оскільки захисника за її вибором (юриста за фахом, який, проте, не мав свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю) не було допущено [20]; недопущення захисника на стадії розгляду справи у Верховному Суді України (далі – ВСУ), незважаючи на те, що особа неодноразово висловлювала бажання мати захисника на цій стадії судового розгляду [21; 22]; відмова ВСУ в задоволенні клопотання заявника щодо надання йому додаткового часу для ознайомлення з матеріалами справи та стосовно забезпечення представлення інтересів цієї особи в касаційному провадженні [23]; незабезпечення ефективного захисту адвокатом [24] тощо.

Наведене підтверджено і результатами проведеного нами під час дослідження анкетування 250 працівників правозастосовних органів. Так, нами було з'ясовано, що переважна більшість респондентів, 134 (53,6 %), вважа-

ють, що «інше грубе порушення права на захист» як прояв злочину, передбаченого ст. 374 КК, полягає як у констатованих ЄСПЛ випадках, так і в істотному порушенні норм кримінального процесуального закону, зокрема вчиненні дій, прямо заборонених законом, або невчиненні тих дій, які слід було вчинити. На думку 45 осіб (18 %), грубе порушення прав на захист, окрім визначених у диспозиції ч. 1 ст. 374 КК, може полягати виключно у констатованих ЄСПЛ випадках та їм аналогічних; решта ж, 71 особа (28,4 %), вважають, що такий прояв може полягати лише в істотному порушенні норм кримінального процесуального закону, яке в подальшому тягне за собою скасування судового рішення. Крім того, респонденти зазначили, що «іншим грубим порушенням прав на захист» слід вважати, зокрема, ненадання обвинуваченому права виступити в судових дебатах і з останнім словом (86 %), порушення вимог КПК про обов'язковість вручення обвинуваченому обвинувального акта (26 %), неознайомлення підозрюваного з матеріалами досудового розслідування (87,2 %) та обвинуваченого з матеріалами кримінального провадження чи виправданого/засудженого із матеріалами судового провадження (81,2 %). 35 особам, що становить 14 % загальної кількості опитаних, було важко визначитися із відповіддю.

Слід звернути увагу, що орієнтовний перелік випадків істотного порушення вимог процесуального закону, закріплений у ч. 2 ст. 412 КПК, є значно вужчим, ніж перелік, наведений у ч. 2 ст. 370 КПК 1960 р. Зокрема, до переліку цих випадків у КПК не було включено ряд істотних порушень процесуального закону (що є безумовними підставами для скасування судового рішення), серед яких порушення права обвинуваченого користуватися рідною мовою чи мовою, якою він володіє, і допомогою перекладача; розслідування справи особою, яка підлягала відводу; порушення вимог статей КПК 1960 р. про обов'язковість пред'явлення обвинувачення і матеріалів розслідування для ознайомлення; незатвердження прокурором обвинувального висновку чи невручення його обвинуваченому; порушення вимог КПК 1960 р., які встановлюють незмінність складу суду, ненадання підсудному права виступити в дебатах і з останнім словом; порушення права обвинуваченого на захист [25]. Зазначимо, що про порушення права обвинуваченого на захист певною мірою йдеться у п. 4 ч. 2 ст. 412 КПК, яким передбачено, що судові рішення у будь-якому разі підлягатиме скасуванню, якщо судові провадження здійснено за відсутності захисника, якщо його участь є обов'язковою [26]. Разом із тим поняття «здійснення судового провадження за відсутності захисника» за змістом значно вужче, ніж поняття «порушення права на захист», оскільки право на захист у контексті КПК 1960 р. не обмежується лише забезпеченням наявності захисника, участь якого є обов'язковою.

Водночас слід наголосити, що перелік, наведений у ч. 2 ст. 412 КПК, є орієнтовним, а не вичерпним, тому, беручи до уваги конституційні гарантії

права особи на захист, норми процесуального закону, які реалізують їх, практику ЄСПЛ, зважаючи на вітчизняний досвід судочинства, а також з огляду на зміст ст. 370 КПК 1960 р. і тотожність її положень нормі чинного процесуального закону, яка визначає права підозрюваного та обвинуваченого (частини 3–4 ст. 42 КПК), вважаємо, що грубим, тобто істотним порушенням права на захист особи підозрюваного, обвинуваченого чи засудженого, з огляду на синонімічність понять «грубий» та «істотний», є порушення гарантованих процесуальним законом прав і свобод такої особи, що перешкодило чи могло перешкодити суду ухвалити законне та обґрунтоване судові рішення.

Необхідно зазначити, що порушення вимог закону щодо участі захисника згідно зі ст. 87 КПК є порушенням права на захист [26] і відповідно до положень ст. 86 цього Кодексу є підставою для визнання доказів, одержаних під час виконання процесуальних дій із такими порушеннями, недопустимими [26]. Зауважимо, що аналогічний підхід стосовно допустимості доказів було відображено у п. 11 постанови Пленуму ВСУ від 24 жовтня 2003 р. № 8 «Про застосування законодавства, яке забезпечує право на захист у кримінальному судочинстві» [27].

У продовження тези про допустимість доказів зазначимо, що в ч. 3 ст. 62 Конституції України закріплено основний принцип допустимості доказів — обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом [28]. З огляду на це Пленум ВСУ у п. 19 постанови від 1 листопада 1996 р. № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» зазначив, що докази повинні визнаватися такими, що одержані незаконним шляхом, наприклад, тоді, коли їх збирання й закріплення здійснено або з порушенням гарантованих Конституцією України прав людини і громадянина, встановленого кримінально-процесуальним законодавством порядку, або не уповноваженою на це особою чи органом, або за допомогою дій, не передбачених процесуальними нормами [29]. Так, відповідно до ст. 87 КПК суд зобов'язаний визнати недопустимими докази, отримані внаслідок істотного порушення прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав і свобод людини, зокрема, у випадках: 1) здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов; 2) отримання доказів внаслідок катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поведження або погрози застосування такого поведження; 3) порушення права особи на захист; 4) отримання показань чи пояснень від особи, яка не була повідомлена про своє право відмовитися від давання показань та не відповідати на запитання, або їх отримання з порушенням цього права; 5) порушення права на пере-

хресний допит; б) отримання показань від свідка, який надалі буде визнаний підозрюваним чи обвинуваченим у цьому кримінальному провадженні [26]. Докази, отримані внаслідок здійснення зазначених дій, мають визнаватися очевидно недопустимими, що відповідно до ч. 2 ст. 89 КПК тягне за собою неможливість їх дослідження в судовому засіданні або припинення їх дослідження, якщо його було розпочато. Такий доказ згідно з ч. 2 ст. 86 КПК не може бути використано під час прийняття процесуальних рішень, на нього не може посилається суд (слідчий суддя) при ухваленні судового рішення.

Підсумовуючи викладене, можемо констатувати, що грубим порушенням права на захист у контексті ст. 374 КК, з огляду на вітчизняну судову практику, а також практику ЄСПЛ, зважаючи на семантичне тлумачення понять «грубий» та «істотний», слід вважати такі порушення цього права, які згідно з положеннями КПК (у тому числі й КПК 1960 р.) визнаються істотним порушенням процесуального закону та є підставою для скасування судового рішення, тобто порушення законодавчо гарантованих процесуальним законом прав і свобод такої особи, що перешкодило чи могло перешкодити суду ухвалити законне та обґрунтоване судове рішення.

Список використаних джерел

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. — 9-те вид., переробл. та допов. — К. : Юридична думка, 2012. — 1316 с.
2. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар. — 7-ме вид., переробл. та допов. / відп. ред. Є. Л. Стрельцов. — Х. : Одісей, 2011. — 824 с.
3. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар. — 8-ме вид., переробл. та допов. / відп. ред. Є. Л. Стрельцов. — Х. : Одісей, 2012. — 904 с.
4. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. — 5-те вид., допов. — Х. : Право, 2013. — Т. 2 : Особлива частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. — 1040 с.
5. *Навроцький В. О.* Основи кримінально-правової кваліфікації : навч. посіб. / В. О. Навроцький. — К. : Юрінком Інтер, 2006. — 704 с.
6. *Вирган І. О.* Російсько-український словник сталих виразів / І. О. Вирган, М. М. Пилинська ; за ред. М. Ф. Наконечного. — Х. : Прапор, 2002. — 863 с.
7. *Ефремова Т. Ф.* Толковый словарь служебных частей речи русского языка: Ок. 15 000 словарных ст.: Около 22 000 семантических единиц. — 2-е изд., испр. — М. : ООО Астрель ; ООО АСТ, 2004. — 814 с.
8. Ухвала Верховного Суду України від 15 липня 2010 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/10550831>.
9. Ухвала Верховного Суду України від 3 березня 2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/14405506>.
10. Ухвала Верховного Суду України від 26 лютого 2009 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/3226694>.
11. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 24 жовтня 2013 р. № 5-3277км13 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

12. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 5 листопада 2013 р. № 5-4756км13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

13. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 14 листопада 2013 р. № 5-3980км13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

14. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 29 жовтня 2013 р. № 5-2220км13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

15. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 5 листопада 2013 р. № 5-3759км13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

16. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15 жовтня 2013 р. № 5-4147км13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

17. Рішення Європейського суду з прав людини «Балицький проти України» від 03 листопада 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : minjust.gov.ua.

18. Рішення Європейського суду з прав людини «Боротюк проти України» від 16 грудня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : minjust.gov.ua.

19. Рішення Європейського суду з прав людини «Нечипорук і Йонкало проти України» від 21 квітня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : minjust.gov.ua.

20. Рішення Європейського суду з прав людини «Загородній проти України» від 24 листопада 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : minjust.gov.ua.

21. Рішення Європейського суду з прав людини «Довженко проти України» від 12 січня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : minjust.gov.ua.

22. Рішення Європейського суду з прав людини «Ніколаєнко проти України» від 15 листопада 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : minjust.gov.ua.

23. Рішення Європейського суду з прав людини «Іглін проти України» від 12 січня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : minjust.gov.ua.

24. Рішення Європейського суду з прав людини «Яременко проти України» від 12 червня 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : minjust.gov.ua.

25. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960 р. № 1001-05 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>.

26. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

27. Про застосування законодавства, яке забезпечує право на захист у кримінальному судочинстві : постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-03>.

28. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

29. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя : постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 р. № 9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>.

Сахно Р. І. «Інше грубе порушення права на захист» як форма прояву злочину, передбаченого ст. 374 Кримінального кодексу України

Анотація. Статтю присвячено одній із форм прояву порушення права на захист, що полягає в іншому грубому, аніж недопущення чи несвочасне надання захисника у кримінальному провадженні, порушенні такого права. Проведення системного аналізу теоретичних положень і норм чинного законодавства поряд із тлумаченням термінів на позначення окремих складових цієї форми дало можливість розкрити її зміст і визначити перелік дій, вчинення чи, навпаки, невчинення яких тягне за собою кримінальну відповідальність за ст. 374 КК.

Ключові слова: грубе порушення права на захист, істотне порушення положень кримінального процесуального закону, кримінальне провадження.

Сахно Р. И. «Иное грубое нарушение права на защиту» как форма проявления преступления, предусмотренного ст. 374 Уголовного кодекса Украины

Аннотация. Статья посвящена одной из форм проявления нарушения права на защиту, заключающегося в ином грубом, нежели недопущение или несвоевременное предоставление защитника в уголовном производстве, нарушении такого права. Проведение системного анализа теоретических положений и норм действующего законодательства наряду с толкованием отдельных терминов, обозначающих составляющие этой формы, дало возможность раскрыть её содержание и определить перечень действий, совершение или, наоборот, несовершение которых влечет за собой уголовную ответственность согласно ст. 374 Уголовного кодекса Украины.

Ключевые слова: грубое нарушение права на защиту, существенное нарушение положений уголовного процессуального закона, уголовное производство.

Sakhno R. I. «Another Gross Violation of Right to Defence» as Form of Manifestation of Crime Foreseen by Article 374 of Criminal Code of Ukraine

Summary. The article is devoted to one of forms of violation of a right to defence, which consists of gross violation of such right. Such violation is different from non-admission or untimely provision with defence attorney in criminal proceedings. Holding of system analysis of theoretical provisions and norms of current legislation alongside with interpretation of terms for identification of separate components of this form gave opportunity to reveal its contents and to determine list of actions, commitment or non-commitment of which leads to criminal liability according to article 374 of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: gross violation of right to defence, significant violation of provisions of criminal procedure law, criminal proceedings